
Adevărul contabil și asigurarea acestuia la entitățile din Republica Moldova

Viorel ȚURCANU,
Academia de Studii Economice a Moldovei,
E-mail: vturcanu@mail.ru

Irina GOLOCIALOVA,
Academia de Studii Economice a Moldovei,
E-mail: monomah5@yandex.ru

Rezumat

În scopul adoptării unor decizii corecte de către mulțiplii utilizatori, informația obținută în contabilitate trebuie să fie exactă și transparentă. Numai atunci se poate afirma că ea asigură adevărul contabil privind activitatea unei întreprinderi. Adevărul contabil este determinat de mai mulți factori, dintre care menționăm: tehnicile contabile, principiile și caracteristicile calitative, normalizarea contabilă și verificarea datelor contabile de către auditori.

Studiul propune o analiză generală a acestor factori și examinarea modului în care sprijină asigurarea adevărului contabil în Republica Moldova (RM) în contextul conceptului reprezentării exacte a IFRS, utilizând exemple concrete din cadrul sistemului bancar. Rezultatele investigației arată că, în mare măsură, adevărul contabil este asigurat la entitățile din RM datorită impactului pozitiv al factorilor menționați. Totodată, există rezerve de îmbunătățire a contabilității și a raportării financiare în ceea ce privește aspectele teoretice, de perfecționare a cadrului normativ contabil, în vederea lărgirii capacității de analiză financiară a informațiilor prezentate utilizatorilor.

Situația din sistemul bancar demonstrează că, dacă nu se acordă atenția cuvenită examinării operative și strategice a situației financiare și a rezultatelor activității entității, inclusiv pe baza auditului, pot avea loc fenomene negative, atât la nivel de entitate, cât și la nivelul economiei naționale, în ansamblu.

Cuvinte-cheie: Adevăr contabil, tehnici contabile, caracteristici calitative, normalizare, control de audit.

Clasificare JEL: M41; M11; G21.

Vă rugăm să citați acest articol astfel:

Țurcanu, V. and Golocialova, I. (2016), Accounting truth and its assurance in entities from the Republic of Moldova, Audit Financiar, vol. XIV, no. 7(139)/2016, pp.771-782, DOI: 10.20869/AUDITF/2016/139/771

Link permanent pentru acest document:

<http://dx.doi.org/10.20869/AUDITF/2016/139/771>

Introducere

În prezent informația financiară are o semnificație majoră pentru managementul entității, deoarece o mare parte din decizii se bazează pe datele furnizate de contabilitate. Totodată, este important ca datele prezentate să fie exacte. Din aceste considerente, cercetătorii britanici au elaborat un concept asociat cu raportarea financiară, care în limba română se traduce „reprezentarea exactă”, iar în limba engleză “true and fair view”). Prima componentă a denumirii are aspect cantitativ, formalizat; a doua are conotații psihologice, etice și morale, adică neformalizate (Gray, Coenenberg și Gordon, 1993).

Acest concept este recomandat și de Directiva UE 2013/34/UE din 26 iunie 2013 cu denumirea de origine franceză „*image fidèle*” (Colasse, 1997). Astfel, în art. 4 (3), se menționează că „situațiile financiare anuale oferă o imagine fidelă [...] a poziției financiare și a profitului sau pierderii întreprinderii” (Directiva 2013/34/EU). Totodată, se observă că această directivă nu echivalează imaginea fidelă cu noțiunea de reprezentare exactă, deoarece în alin. 22 se subliniază că „recunoașterea și evaluarea unor elemente din situațiile financiare se bazează mai degrabă pe estimări, raționamente și modele, decât pe reprezentări exacte”. Acest lucru este firesc deoarece conceptul nu presupune existența unor reguli și cerințe, față de procedura pregătirii raportării financiare.

În urma examinării noțiunii conceptului menționat, considerăm că, în limba română, esența și rolul acesteia sunt exprimate mai clar prin denumirea „*adevăr contabil*” (Colasse, 2009), care este folosită în lucrarea de față. Deoarece, conform Dicționarului Explicativ al Limbii Române (DEX), adevărul este ceea ce corespunde realității, există sau s-a întâmplat în realitate, considerăm că adevărul contabil este o noțiune mai largă decât reprezentarea exactă.

Adevărul despre întreprinderi pe care îl oferă contabilitatea se regăsește în situațiile financiare întocmite în baza datelor despre evenimentele economice din perioada de raportare și confirmate de auditori. Astfel, persoanele interesate sunt sigure că informațiile puse la dispoziția lor sunt veridice, iar deciziile luate pe baza acestora sunt corecte. Din punct de vedere elementar, veridică poate fi considerată acea informație care permite utilizatorilor să identifice pe baza sa un obiect sau un eveniment concret din viața

economică a întreprinderii. Mai complicat este atunci când e necesară cunoașterea obiectului contabilității în ansamblu – modelul activității întreprinderii – și asigurarea reprezentării exacte. Pentru aceasta, contabilitatea, prin intermediul simbolurilor, modelează procesele care se realizează în cadrul entității; respectă caracteristicile calitative ale informației financiare; aplică normele contabile stabilite. Cadrul general conceptual de raportare financiară (Cadrul general, 2010), subliniază că pentru a fi considerată o reprezentare exactă, o descriere trebuie să aibă trei caracteristici: să fie completă, neutră și fără erori.

Este clar că perfecțiunea poate fi atinsă rareori, însă adevărul contabil se fundamentează pe principii care dau posibilitatea de a considera că informația prezentată în situațiile financiare reflectă realitatea evenimentelor și faptelor economice care au loc în cadrul entității. În acest context, trebuie menționat faptul că maximizarea calităților informației trebuie să fie obiectivul principal al contabilității.

Informația prezentată în raportarea financiară a entității poate fi recunoscută de utilizatori ca veridică numai în cazul confirmării acestui fapt de către un auditor independent. În acest caz, auditul devine un factor important în asigurarea adevărului contabil.

Analiza sistemului contabil din RM, armonizat cu IFRS, demonstrează unele probleme de ordin organizatoric și metodologic, care diminuează realizarea adevărului contabil la diferite entități. Scandalul privind furtul de un miliard de dolari de la trei bănci din RM ridică multe întrebări în privința calității managementului din sistemul bancar, a contabilității și eficienței auditului financiar.

1. Revizuirea literaturii de specialitate

În primul rând, conceptul reprezentării exacte (*en. true and fair view – TFV*) a fost pusă în Cadrul conceptual al IASB și Directivele UE. Ulterior, a fost asimilată direct sau indirect în sistemele de reglementare a contabilității din mai multe țări. Cu toate acestea, înainte de adoptarea acestui concept în mod oficial, au avut loc discuții între adepții și criticii săi. Unul dintre adepții TFV este cercetătorul englez David Alexander, care afirmă că raportarea financiară, pregătită pe baza principiului prudenței (*en. teleological interpretation concept – TI*), oferă o informație mai puțin relevantă din punct de

vedere al oportunității viitoarelor succese, decât conceptul TFV. Această concluzie a fost rezultatul unor cercetări îndreptate spre determinarea profitului (Alexander, Britton și Iorisen, 2005).

O părere diametral opusă celei menționate o au cercetătorii Livne și McNichols (2009), care au efectuat analiza comparativă a mai multor companii, cu scopul de a observa care este rolul TFV și al TI în contabilitate. După părerea acestora, aplicarea conceptului TFV „a dat posibilitatea să se mascheze atât nivelul activității companiilor, cât și rezultatele financiare”. Divergențele existente în privința aplicării acestor concepte în contabilitate au stat și la baza apariției unor scandaluri financiare la nivel mondial, cum a fost, de exemplu, cazul companiei americane Enron. Concluzia generală a autorilor este că problema TFV este legată, în primul rând, de prezentarea informației referitoare la obținerea profitului și adoptarea în baza acesteia a deciziilor de către utilizatori, îndeosebi de către manageri.

Ideea TFV a fost criticată de Walton (1993), care a afirmat că „în teoria și practica contabilității financiare există multe noțiuni stranie, inconsecvențe curioase și moduri improbabile de abordare a problemelor, însă cea mai uimitoare noțiune este cea britanică despre TFV”. Walton (1993) consideră că pentru ca această noțiune să obțină o esență adevărată, ea trebuie să ia în considerare componenta juridică de prezentare a informației, deoarece: din punct de vedere al practicii raportării financiare TFV nu are sens; independența de regulile contabilității majorează responsabilitatea celor care întocmesc situațiile financiare; contabilitatea se îndeplinește în baza principiilor generale.

Un subiect al discuțiilor a fost și prioritatea vechilor principii contabile fundamentale (*overriding principles*) asupra TFV, concept care a fost adoptat recent prin Cadrul conceptual IASB și IAS 1. În această privință, unii autori (Alexander și Jermakowicz, 2006; Alexander și Eberhartinger, 2009) afirmă că aceste două concepte (principii și TFV) nu trebuie să intre în contradicție, considerând că ambele au același scop – satisfacerea cerințelor utilizatorilor raportării financiare referitoare la informațiile veridice. Totodată, deoarece conceptul TFV este recomandat pe larg în sistemul anglo-saxon, caracterizat printr-un liberalism mai mare în contabilitate, apare necesitatea adaptării acestuia în țările Europei continentale, care se bazează pe reguli mai stricte în contabilitate și la pregătirea raportării financiare. În acest context, trebuie clarificată și întrebarea: *Ce este*

conceptul de reprezentare exactă – o cerință fundamentală sau un principiu de bază de pregătire a raportării financiare? În mod evident, acest concept nu constă în reguli aferente întocmirii situațiilor financiare, ci presupune respectarea unor principii care asigură reprezentarea exactă a informației.

Ca pentru orice element cu caracter conceptual, prezintă interes urmărirea evoluției conceptului de reprezentare exactă (Vladu, Mățiș și Salas, 2012). Investigațiile efectuate au demonstrat că TFV este considerat un atribut al conceptului general privind pregătirea raportării financiare și se află în „spațiul de soluționare a conflictului dintre principii și numeroasele reguli contabile”. În lipsa unei definiții clare a TFV, acestea reprezintă doar un trend, comparabil cu cel american privind „reprezentarea veridică”, care se bazează pe unele principii și are un sens diferit.

Din cele menționate rezultă următoarele:

- Conceptul TFV necesită o confirmare juridică, deoarece în caz contrar el poate rămâne doar la nivel de idee.
- Dacă, concomitent cu principiul prudenței, se aplică raționamentul contabil, pe baza conceptului TFV poate fi reflectat pe deplin și real orice eveniment.
- TFV este un concept valoros al sistemului contabil și de raportare financiară, care trebuie investigat în continuare.

Unii cercetători (Covailov, 2012) au argumentat necesitatea aplicării conceptului TFV pentru cazul executării contractului arendeii finanțate. În acest context, s-a constatat că, deoarece contabilitatea și raportarea financiară reprezintă nu doar un instrument de control, ci mai ales un mijloc de legătură a relațiilor de afaceri, înțelegerea esenței conceptului în cauză și aplicarea sa adecvată oferă posibilitatea utilizatorilor să evalueze situațiile financiare ca pe o sursă de informații de valoare strategică. Astfel, conceptul TFV permite dezvoltarea „artei” formulării prevederilor actelor normative, ceea ce contribuie la atingerea scopurilor dorite.

În afară de conceptul reprezentării exacte, un rol deosebit în cadrul sistemului contabil îi revine conceptului menținerii capitalului. Esența acestui concept constă în faptul că determinarea profitului aferent perioadei de raportare se efectuează prin corectarea sa în funcție de influența valorii în timp a banilor și a proceselor inflaționiste. Totuși,

deoarece pentru fundamentarea deciziilor economice ale utilizatorilor este necesară prezentarea informației despre dinamica modificării capitalului ca urmare a acțiunii diferiților factori, atât a celui depus, cât și a celui obținut în urma activității, această cerință a condus la revizuirea conceptului de bilanț și la schimbarea statutului acestuia în sistemul actual de raportare financiară (Alexander, Britton și Iorisen, 2005). În acest context, a fost luată în considerare ideea lui Hicks (1946), conform căreia măsurarea precisă a dinamicii capitalului se poate realiza în doar două cazuri: când toate componentele se schimbă proporțional sau când nivelul prețurilor la mărfuri rămâne neschimbat. Conform acestui concept, numit în cadrul IFRS conceptul de menținere a capitalului, se recunoaște ca profit doar acea parte a creșterii valorii activelor nete, care depășește creșterea nivelului general al prețurilor. Cealaltă parte a majorării valorii activelor nete se consideră a fi o ajustare care asigură menținerea capitalului.

Conceptul TFV este strâns legat de teoria resurselor (RBV), formulată în bazele conceptuale din domeniul managementului financiar, care are ca scop explicarea căilor de realizare a dezvoltării durabile a entității prin utilizarea eficientă a resurselor strategice (Rumelt, 1984). Din punct de vedere al prezentării informațiilor prin raportarea financiară, o sarcină principală este evidențierea resurselor care au asigurat maximizarea profitului. În acest context, o problemă-cheie este înțelegerea legăturilor reciproce dintre resurse, capacitățile și prioritățile concurențiale ale companiei și profitabilitate. Conform acestui concept, se consideră resurse nu numai cele materiale, ci și cele nemateriale, cum sunt resursele financiare, umane, tehnologice, organizaționale și altele (Grant, 1991).

Pentru a prezenta informații despre un anumit element din situațiile financiare, este necesară identificarea și evaluarea acestuia. Grant (1991) consideră că apare problema identificării și prezentării în bilanț a resurselor nemateriale, iar o soluție ar fi determinarea valorii acestor active ca diferența dintre valoarea justă a companiei în

ansamblu și valoarea de înlocuire a tuturor activelor materiale.

2. Metodologia de cercetare

În vederea realizării studiului în cauză am determinat, într-o primă etapă, factorii care influențează corectitudinea informațiilor prezentate în raportarea financiară. Criteriul principal a constat în cerințele actuale ale utilizatorilor de informații și rolul fiecărui factor în asigurarea adevărului contabil în cazul entităților. Astfel, au fost evidențiate: tehnica contabilă, principiile și caracteristicile calitative, normalizarea contabilă și verificarea informației de către auditori.

În a doua etapă, pentru a formula concluzii referitoare la modul în care este asigurat adevărul contabil la entitățile din Republica Moldova, am efectuat o analiză pe următoarele direcții:

- organizarea tehnicii contabile la diferite tipuri de entități;
- principiile și caracteristicile calitative adoptate și modul în care ele funcționează;
- calitatea și claritatea cadrului normativ;
- rolul auditului în confirmarea veridicității datelor.

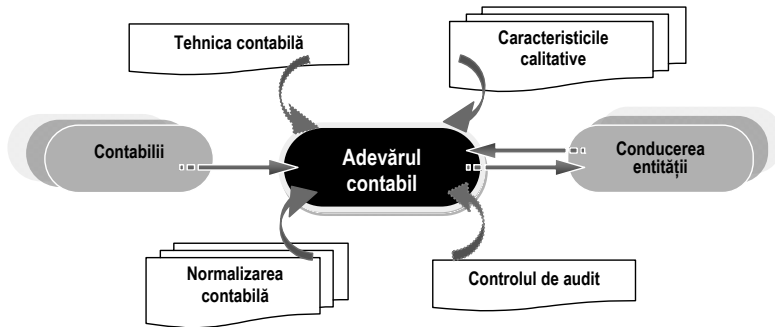
Următoarea etapă a fost consacrată examinării măsurii în care Standardele Naționale de Contabilitate (SNC) se conformează prevederilor IFRS, identificării abaterilor esențiale de la prevederile IFRS și a rezervelor de îmbunătățire a contabilității în RM.

În final, am cercetat situația sistemului bancar și, pe baza dinamicii indicilor principali din ultimii ani ai Băncii de Economii a Moldovei (BEM), s-a stabilit faptul că ignorarea controlului asupra informației despre situația financiară și rezultatele activității, inclusiv din partea contabilității și auditului, a condus la furturi de proporții de la trei bănci și la lichidarea ulterioară a acestora.

3. Caracterizarea factorilor care asigură adevărul contabil

Adevărul contabil se bazează, după părerea noastră, pe mai mulți piloni, prezenți în Figura 1.

Figura 1. Factorii care asigură adevărul contabil

Sursa: Prelucrările autorilor

Din **Figura 1** se observă că practica contabilă a determinat trei categorii de „actori”, care contribuie la asigurarea adevărului contabil (Colasse, 2009):

- contabilii și conducerea întreprinderii, care pregătesc și poartă răspunderea pentru informațiile prezentate;
- normalizatorii, care reglementează acțiunile contabililor și ale conducerii întreprinderii; și
- auditorii, care supraveghează respectarea normelor contabile.

În continuare, vom analiza mai detaliat cele menționate.

Factorul 1 – tehnica contabilă. Pentru desfășurarea activității, orice entitate are nevoie de informații. Funcția de furnizare a informației financiare o îndeplinește contabilitatea; cu ajutorul metodelor și procedeele specifice contabilitatea modelează activitatea întreprinderii în funcție de contextul economic în care activează întreprinderea.

Ca în orice știință, în contabilitate sunt cunoscute mai multe *paradigme*. Una dintre ele este trecerea, la sfârșitul Evului Mediu, de la contabilitatea în partidă simplă la *dublă înregistrare* (sau contabilitatea în partidă dublă) a faptelor economice, descrisă de Luca Paciolo. Acest sistem contabil permite, prin simboluri/conturi,

modelarea oricărui tip de întreprindere – simplă sau modernă. Prin urmare, contabilitatea în partidă dublă a îndeplinit cu succes funcția de informare și control de-a lungul a mai mult de cinci secole.

Totuși, fiind instrumentul principal al tehnicii contabile, dubla înregistrare este în proces continuu de modernizare. Acest lucru se realizează și prin intermediul conturilor, care se modifică în virtutea apariției de noi elemente contabile și operațiuni economice. Mai exact, prin modelarea activității entității, contabilitatea în partidă dublă permite obținerea datelor necesare despre poziția financiară a acesteia, despre performanța și rezultatul financiar prezentate în raportarea financiară – sursă principală de informații pentru luarea deciziilor economice. Înregistrarea în partidă dublă este limitată în ceea ce privește posibilitatea realizării de analize economice. Totuși, respectarea regulilor sale specifice asigură, în mare măsură, adevărul contabil la orice entitate, deoarece permite verificarea corectitudinii înregistrării operațiunilor economice în contabilitate.

Factorul 2 – principiile și caracteristicile calitative. Un loc deosebit în procesul de pregătire și prezentare a informației financiare îl ocupă

principiile contabile și caracteristicile calitative ale informației financiare. Principiile contabile sunt tratări universale pentru soluționarea unor sarcini practice și stau la baza construcției conceptuale a contabilității.

La întocmirea situațiilor financiare, contabilul trebuie să țină cont, în primul rând, de un principiu important și care nu este întotdeauna formulat explicit în reglementări – principiul entității. Acest principiu are la bază criteriile juridice, financiare sau economice. Conform principiului entității, contabilul trebuie, în esență, să traseze o frontieră între întreprindere și mediul său, să considere că întreprinderea este o entitate distinctă de proprietarii săi. Această separare se realizează, în special, pe baza criteriilor juridice, considerând că întreprinderea este o persoană juridică cu drepturi și obligații. Aplicarea principiului entității este foarte delicată, uneori crucială și ea „face din întreprindere o construcție contabilă mai mult sau mai puțin dependentă de intervenția și de intenția conducătorilor săi” (Colasse, 2009).

Conținutul și modul de aplicare a principiilor și caracteristicilor calitative sunt clar formulate în Cadrul general, dar și examinate detaliat în literatura de specialitate (Turcanu și Golocalova, 2015). Totuși, menționăm că metodologia contabilității și cea de prezentare a informației în situațiile financiare depind, în mare măsură, de aplicarea (sau neaplicarea) principiului priorității conținutului economic asupra formei juridice a operațiunii economice. Caracteristicile calitative contribuie, fără îndoială, la asigurarea adevărului contabil la entitate.

Factorul 3 – normalizarea contabilă. Un rol decisiv în asigurarea adevărului contabil îi revine normalizării. Această afirmație se explică prin faptul că încrederea în informațiile financiare se poate asigura în primul rând prin aplicarea de norme emise de instituțiile abilitate. În prezent nu se mai pune la îndoială necesitatea normalizării contabile; apare, totuși, problema gradului de normalizare. O normalizare caracterizată printr-un număr mare de reguli stopează dezvoltarea contabilității iar pe de altă parte, atribuirea unui spațiu prea larg raționamentului contabil se poate

solda cu consecințe negative. Cazul Enron confirmă acest lucru.

Dacă pătrundem în esența și în rolul normalizării contabile, constatăm că ea îndeplinește următoarele funcții:

- contribuie la obținerea informației financiare;
- creează un climat de încredere în informația prezentată de către entitate;
- asigură verificarea informației financiare, atât prin controlul intern, cât și extern;
- permite arbitrajul unor eventuale conflicte între părțile contractante;
- face posibilă compararea în spațiu și în timp a datelor prezentate în situațiile financiare întocmite conform aceluiași norme.

Conform opiniei unor cercetători (Richard, 2000), un complex de acte normative formează dreptul contabil. O astfel de abordare este argumentată, deoarece prevederile incluse în actele normative din domeniul contabilității creează cerințe unice la nivel de stat în acest domeniu.

Factorul 4 – controlul de audit. Este indiscutabil faptul că oricât de reușită ar fi normalizarea, ea nu poate asigura încrederea necesară a utilizatorilor în situațiile financiare ale entității, în absența celorlalți factori. Încrederea depinde și de confirmarea oferită de profesioniști independenți – auditorii – referitor la modul în care sunt aplicate normele. Activitatea de audit a apărut în secolul al XIX-lea, din necesitatea ca informația financiară să devină o punte de legătură între întreprindere și partenerii săi externi. Acest scop a fost atins prin verificarea situațiilor financiare de către auditori externi. Pe parcursul secolului al XX-lea, auditul a suportat multe modificări: elaborarea Standardelor Internaționale de Audit (ISA), executarea auditului extern în baza controlului intern, apariția unei forme noi a auditului – auditul riscurilor.

Confirmarea veridicității datelor contabile se realizează prin exprimarea opiniei auditorului. Astfel, prin concluzia de audit, auditorul confirmă sau infirmă adevărul contabil al entității.

4. Aspecte ale contabilității din Republica Moldova

În RM, ținerea contabilității în partidă dublă este prevăzută în Legea contabilității RM nr. 113-XVI din 27.04.2007 (Legea contabilității, 2007). Articolul 16 al acestei legi prevede că, în cazul în care sistemul de reglementare normativă a contabilității nu stabilește metodele de ținere a contabilității referitor la o problemă concretă, întreprinderea este îndreptățită să elaboreze metoda respectivă de sine stătător.

Legea contabilității prevede, de asemenea, aplicarea a două sisteme contabile în partidă dublă: sistemul complet și sistemul simplificat. Sistemul complet se aplică pentru întreprinderile mari, iar cel simplificat pentru întreprinderile mici și mijlocii. Cu toate acestea, SNC „Prezentarea situațiilor financiare” (SNC, 2013) nu prevede formulare de situații financiare simplificate pentru întreprinderile mici și mijlocii, cu toate că acestea au o pondere de circa 75% în economia națională.

După cum am specificat, principiile contabile și caracteristicile calitative sunt prezentate în Cadrul general care este, în prezent, fundamentul teoriilor contabile. Menționăm cu regret că în reglementările emise de către Ministerul Finanțelor în ultimii ani nu se regăsește Cadrul general. Acest fapt denotă realizarea unui pas înapoi, în comparație cu prima reformă a contabilității, în urma căreia a fost elaborat un astfel de document autohton, numit Bazele conceptuale. Această situație sugerează că în RM problemele teoriei contabilității nu sunt abordate nu numai în revistele de specialitate de la nivel național, dar și în mod oficial. De asemenea, procesul standardizării și reglementării procedurilor contabile și de întocmire a situațiilor financiare nu poate fi realizat fără argumentări teoretice și interpretări științifice ale tuturor categoriilor și instrumentelor acestei științe.

Doar în SNC „Prezentarea situațiilor financiare” (SNC, 2013), regăsim succint esența principiilor de bază și a caracteristicilor calitative. Totuși, practicienii au nevoie să cunoască și modul de funcționare a acestora. Comparând principiile și caracteristicile calitative din SNC cu cele prezentate în Cadrul general, observăm că unele dintre ele, de importanță majoră, sunt trecute cu vederea: reprezentarea exactă, verificabilitatea, oportunitatea, iar în cadrul relevanței nu este inclus

conceptul pragului de semnificație. Acest fapt este important deoarece în contabilitatea moldovenească nu este aplicat principiul priorității economicului asupra formei juridice. Pragul de semnificație prevede că informațiile sunt semnificative dacă omiterea sau prezentarea eronată a acestora ar putea influența deciziile pe care utilizatorii le iau în baza informațiilor financiare (Cadrul general, 2010).

Totodată, din conținutul SNC lipsesc noțiunile conceptuale: performanța, ce ține de determinarea rezultatului financiar, recunoașterea elementelor din situațiile financiare, metodele de evaluare, adică aspecte importante, necesare în practică oricărui contabil.

În plus, Cadrul general explică esența și modul de aplicare a conceptului de menținere a capitalului și a teoriei resurselor. Astfel, nu este de ajuns ca utilizatorii să primească anumite informații, ci este important ca aceste informații să le ofere posibilitatea efectuării unor analize economice argumentate a datelor, cu scopul adoptării unor decizii corecte.

Normalizarea este efectuată de un organism special, care poate avea structură diferită de la o țară la alta. De exemplu, în SUA, toți membrii Comitetului pentru Normalizare sunt profesioniști contabili. În țările Uniunii Europene (UE), instituțiile de reglementare contabilă sunt compuse din diverse părți interesate, neapărat cu participarea organismelor profesionale. Totuși, în țările UE, statul supraveghează procesul de normalizare.

În RM, normalizarea contabilității este mai restrictivă decât în țările membre ale UE. Acest fapt este confirmat și prin conținutul Legii contabilității, al SNC, al Planului general de conturi și al altor acte normative.

Reglementarea contabilității este atribuția exclusivă a statului, deoarece participarea la procesul de elaborare a actelor normative a organismului profesional din domeniul contabilității (ACAP) este nulă. Totuși, Legea contabilității prevede că asociațiile profesionale fac parte din organismul de reglementare a contabilității din cadrul Ministerului Finanțelor. În plus, conform legii, asociațiile profesionale au dreptul să elaboreze și să propună spre aprobare organelor competente proiecte de acte normative în domeniul contabilității (Legea contabilității, 2007).

Cu toate că mulți specialiști afirmă că, în urma reformei, contabilitatea din RM a trecut la IFRS, această trecere

s-a realizat în mod direct doar pentru entitățile de interes public, inclusiv pentru băncile comerciale. Majoritatea entităților se supun prevederilor SNC, despre care se consideră că sunt conforme cu IFRS. În acest context, trebuie menționat faptul că au fost elaborate doar 16 standarde naționale, dintre care unele conțin prevederi preluate din mai multe IFRS-uri și comasate. O mare parte din standardele internaționale nu au fost acoperite de SNC. De aceea, entitățile sunt nevoite să apeleze în multe cazuri la IFRS. Un studiu demonstrează faptul că impactul asupra indicatorilor financiari determinați în baza IFRS, în comparație cu SNC, este de la +3% până la 13% (Ghedrovici ș.a., 2014).

Pentru contabilul de rând, normele internaționale sunt complicate, ceea ce face ca sistemul contabil să fie din ce în ce mai dificil de aplicat, cu implicații asupra asigurării adevărului contabil în situațiile financiare. Cu scopul de a explica practicienilor modul de aplicare a prevederilor IFRS au fost elaborate unele lucrări cu caracter metodic și didactic, în condițiile utilizării Planului general de conturi autohton (Țurcanu și Golocalova, 2015).

Totodată, trebuie clarificat dacă sistemul de contabilitate din RM este bazat pe modelul continental sau pe cel anglo-saxon. Caracteristicile acestor două modele contabile sunt descrise de cercetătorii francezi Colasse (2009) și Richard (2000). Din aceste lucrări, rezultă că sistemul contabil din RM, conform organizării, este asemănător modelului contabil continental. Cu toate acestea, din punct de vedere metodologic, sistemul contabil din RM este bazat pe IFRS, care, de fapt, sunt conectate cu principiile din sistemul anglo-saxon.

Așadar, particularitățile sistemului contabil din RM sunt:

- a. Reglementarea prin intermediul băncilor, deoarece ele predomină în procesul de investire și finanțare a economiei naționale. Acest factor determină o pluralitate de părți interesate de informația furnizată de către entități;
- b. Întâietatea regulii de drept în dauna realității economice;
- c. Numeroasele norme contabile, care lasă o marjă destul de limitată pentru raționamentul profesional;
- d. Legătura strânsă între contabilitate și fiscalitate; beneficiul contabil este într-o oarecare măsură afectat de regulile fiscale;

e. Aplicarea la evaluare a costului istoric și a prudenței, în detrimentul valorii juste.

În afară de neajunsurile sistemului contabil din RM menționate mai sus, unii cercetători au specificat și următoarele aspecte:

- reformarea lentă și îndelungată a contabilității (aproape 20 de ani) din cauza lipsei unui cadru conceptual clar și stabil în timp (Alexander și Ghedrovici, 2013);
- reforma contabilității trebuie să fie îndreptată în special spre performanța întreprinderii și spre procesul de privatizare; de asemenea, este necesară o colaborare mai strânsă a ACAP cu organismele guvernamentale, în vederea adoptării noilor standarde contabile (Armitage, Neider și Shelaru, 2007);
- în IFRS și SNC există norme controversate; de exemplu, în cazul descrierii modului de depreciere a activelor imobilizate, se prevede compararea de indicatori incomparabili (Bucur și Ioniță, 2016).

În Raportul Băncii Mondiale din 2013 referitor la calitatea contabilității și auditului din Moldova, sunt incluse observații de ordin metodologic, dar și organizatoric, cum ar fi: lipsa Cadrelui general, a SNC privind situațiile consolidate, necesitatea revizuirii Legii contabilității și altele (World Bank, 2013).

În Republica Moldova, la executarea auditului, auditorii respectă Legea privind activitatea de audit nr. 61 – XVI din 16.03.2007 (Legea de audit, 2007), iar metodologia auditului se realizează în conformitate cu Standardele Internaționale de Audit (ISA). Legea prevede auditul obligatoriu doar la entitățile de interes public și la entitățile mari.

Încă o problemă a auditului este și aceea că se bazează pe documentele primare furnizate de către entitatea auditată pentru verificare. Atunci când conducerea entității manipulează aceste elemente contabile, auditorul trebuie să folosească proceduri adecvate pentru a identifica documentele neprezentate pentru verificare. În consecință, nivelul economiei subterane în țară ar scădea. În acest sens, sunt deosebit de importante aspectele legate de etica membrilor conducerii întreprinderii, de etica contabilului, chiar și de etica auditorului.

5. Consecințele ignorării controlului informației financiare

Deoarece sistemul bancar este o parte integrantă importantă a economiei naționale și, totodată, un sector foarte sensibil la crizele financiare, este oportun a examina problematica referitoare la adevărul contabil și rolul auditului în acest domeniu. Trebuie menționat faptul că atât contabilitatea, cât și auditul au particularități semnificative în sistemul bancar, legate de oferirea de credite, de riscuri diverse, de responsabilitatea conducătorilor și a personalului privind executarea operațiunilor cu numerar, care au, uneori, valori foarte mari.

Scandalurile apărute în ultimii ani în domeniul financiar-bancar din RM, izbucnite din cauza furturilor din trei bănci comerciale (Banca de Economii, Banca Socială și Unibanc) a unui miliard de dolari SUA, au condus la deschiderea unui număr mare de dosare penale, au stimulat diferite discuții ale analiștilor economici și au trezit nemulțumiri aprinse în rândul populației. În prezent, sunt stabilite și reținute persoanele vinovate, se caută și se recuperează sumele furate. Totuși, se pune întrebarea: cum s-a ținut contabilitatea și cum s-a realizat auditul în aceste bănci și, în general, în sistemul

bancar, dacă au fost posibile pagube enorme atât în detrimentul statului, cât și al sistemului bancar, stopate numai după lichidarea băncilor în cauză?

În cazul companiei Enron din SUA, din anul 2003, când s-au constatat pierderi de trilioane de dolari, autori din domeniul economic au atribuit o parte din vină contabilității. Cunoscuta companie de audit Arthur Andersen, care a prezentat concluzii eronate pe marginea informațiilor prezentate de Enron, a rămas fără licență, iar apoi a fost lichidată. În aceste condiții, se pune întrebarea: ce măsuri adecvate vor fi luate în cazul furtului secolului din RM?

Disfuncționalitățile din sistemul bancar al RM au luat amploare încă din anul 2012, când unii acționari privați sau guvernul au folosit majoritar pachetul de acțiuni ca instrument de manipulare în interesul lor. Acesta a fost cazul Băncii de Economii a Moldovei (BEM). Astfel, până în anul 2013, statul a deținut 56% din pachetul de acțiuni al BEM, procent care s-a redus ulterior până la 33% în urma emiterii suplimentare de acțiuni. Astfel, banca a început să activeze în favoarea acționarilor privați, iar consecințele sunt cunoscute. Pentru a argumenta acest fapt și alte dovezi de deteriorare continuă a situației economice și financiare a BEM, în tabelul 1 sunt prezentați principalii indicatori care caracterizează activitatea acestei bănci în anii 2011, 2013 și 2015.

Tabelul 1. Indicatori privind activitatea economică și financiară a Băncii de Economii a Moldovei

Indicatori	U.M.	31.12.2011	31.12.2013	30.06.2015
Total active	mii lei	5.841.010	8.532.765	14.556.358
Capitalul normativ total	mii lei	828.209	555.032	276.570
Capitalul social	mii lei	117.337	197.587	197.587
Active lichide	mii lei	2.618.948	5.636.926	494.810
Depozite	mii lei	4.404.200	6.426.337	4.450.198
Credite	mii lei	2.866.008	1.221.578	1.321.300
Profit (pierdere)	mii lei	28.727	35.405	-166.843
Suma reducerilor pentru pierderi la credite	mii lei	394.668	468.870	541.842
Suficiența capitalului ponderat la risc (Nivel minim 16%)	%	32,96	3,22	2,21
Nivelul de afectare a capitalului	%	-	-34,51	-4,40
Cota investitorilor străini în capitalul social	%	10,13	17,63	42,50
Soldul datoriiilor la credite neperformante/soldul datoriiilor la credite	%	31,86	58,42	79,68
Rentabilitatea activelor (ROA)	%	0,52	0,54	-2,31
Rentabilitatea capitalului (ROE)	%	3,93	3,97	-47,18
Venit net aferent dobânzilor/total venit	%	37,40	6,95	-6,43
Lichiditatea pe termen lung (Nivel minim 1)	%	0,65	0,29	0,31
Lichiditatea curentă (Nivel minim 20)	%	44,94	66,00	87,70

Sursa: Prelucrările autorilor

De menționat că, după cum se observă, ignorarea unor poziții teoretice și a unor cerințe de prezentare a informației financiare, stipulate în Cadrul general, poate avea consecințe grave în privința asigurării analizei operative a situației economice și financiare a entității. De exemplu, este afectat conceptul menținerii capitalului, care are o mare importanță pentru băncile comerciale. Conform acestui concept, menținerea capitalului este asigurată atunci când valoarea activelor nete, la sfârșitul perioadei de gestiune, este egală sau mai mare decât valoarea activelor nete la începutul perioadei. Dacă contabilii și analiștii BEM ar fi urmărit permanent respectarea nivelului acestui indicator, situația de faliment ar fi putut fi evitată. Astfel, în anul 2012, în comparație cu anul 2011, activele nete (mărirea capitalului propriu) au rămas neschimbate; la sfârșitul anului 2014, însă, activele nete s-au micșorat cu 147 milioane lei, iar la 30 iunie 2015 cu 198 milioane lei.

Agravarea situației economice și financiare la cele trei bănci menționate demonstrează faptul că auditul intern și auditul financiar din sistemul bancar s-au confruntat cu probleme importante. Există indicii că, în anul 2013, un grup de persoane intenționau să preia controlul asupra acestor bănci. În perioada 2012-2014, situația financiară a celor trei bănci s-a înrăutățit, au apărut credite neperformante și datorii în sumă de 13,8 ml. lei. Pierderile statului au crescut din cauză că, în anul 2014, Banca Națională a Moldovei (BNM) a acordat acestor bănci ajutor de stat pentru reabilitare, în valoare de 10 ml. lei. Cu toate acestea, băncile au fost lichidate în anul 2015. La băncile comerciale, cazurile de corupție au fost depistate cu mai mult timp în urmă: încă în anii 2010 – 2011, la BEM se încălcau flagrant regulile de creditare, prin urmare pierderile au constituit 244 mil. lei; la aceeași bancă, contabilul șef și vice-directorul depozitarului au furat 7 mil. de dolari SUA. În consecință, lipsa controlului intern, cât și extern la BEM a condus la scăderea bruscă a indicatorilor principali (Tabelul 1) și banca a intrat în stare de faliment. În plus, ponderea creditelor neperformante în totalul creditelor a atins în anul 2015 nivelul de 79,7%.

De cercetările realizate în cazul celor trei bănci s-au ocupat o comisie parlamentară și firma americană de audit Kroll, care au prezentat două rapoarte preliminare. Rezultatele raportării au fost transmise Parlamentului spre soluționare și conform deciziei acestuia nu sunt publice, deci încă nu sunt cunoscute toate persoanele

responsabile de situația creată în sistemul bancar și nici rolul auditului financiar.

Cu toate că în ceea ce privește practica auditului, calitatea și eficacitatea acestuia sunt greu de măsurat, auditul extern poate fi evaluat, totuși, în funcție de rezultatele disciplinei contabile la entitatea auditată, iar într-o oarecare măsură, și în funcție de eficiența activității sale. Astfel, compania de audit din Marea Britanie Grant Thornton, care încă din anul 2010 a prestat servicii BEM și altor bănci din Moldova, a prezentat rapoarte cu concluzii pozitive timp de cinci ani, în timp ce entitatea se afla în declin. Auditorul nu poartă nicio răspundere pentru această situație. De aceea, se pune întrebarea: pentru ce există cadrul de supraveghere a auditului? În cazul băncilor, se observă mari lacune în procesul de management al pachetelor de acțiuni, chiar și din partea Băncii Naționale a Moldovei (BNM).

Concluzii

Studiile arată că în RM contabilitatea ca sistem de informare și instrument de control își îndeplinește funcțiile conform Legii contabilității. Pe baza modelării activității entității prin intermediul dublei înregistrări și a sistemului de conturi este posibilă întocmirea raportării financiare, care satisface cerințele tuturor utilizatorilor. Totodată, legea ar trebui să prevadă în mod obligatoriu publicarea de către entități (cu excepția celor mici) a situațiilor financiare, ceea ce ar asigura transparența datelor.

Principiile și caracteristicile calitative ale informației financiare de care trebuie să se țină cont la pregătirea situațiilor financiare se regăsesc în Cadrul general (2010) al IASB. În sistemul normativ contabil din RM acest cadru conceptual lipsește, ceea ce diminuează sub aspect teoretic nivelul de calitate al sistemului de contabilitate autohton. Totodată, trebuie menționat că în favoarea adevărului contabil vine și aplicarea principiului priorității economului asupra formei juridice, dar acesta nu este recomandat entităților autohtone.

S-a constatat că normalizarea contribuie în mod esențial la prezentarea adevărului contabil, constrânge comportamentul conducerii entităților, asigură comparabilitatea datelor în spațiu și în timp. Totuși, normalizarea nu poate fi perfectă, iar acesta este un fapt de care poate profita conducerea entităților pentru a manipula informațiile utilizate pentru întocmirea

raportării financiare. Acesta a fost cazul celor trei bănci comerciale din Moldova, când au modificat pachetul de acțiuni în defavoarea statului. Totodată, actele normative din RM ar trebui să lase un spațiu de libertate contabililor în vederea aplicării raționamentului contabil pentru a asigura reprezentarea exactă.

Metodologia contabilității în RM este determinată de IFRS și de SNC, elaborate în baza IFRS. Totuși, în conținutul acestor standarde se întâlnesc reguli controversate, ceea ce, uneori, complică procesul de pregătire a situațiilor financiare. În același timp, în SNC nu sunt recomandate metodele de evaluare folosite în țările cu economie avansată, iar unele prevederi ale SNC sunt orientate spre îndeplinirea cerințelor fiscale.

Conform normelor internaționale și europene, nicio informație obținută în contabilitate nu poate fi considerată de către utilizatori credibilă, dacă nu a fost verificată de auditori. Numai după confirmarea de către auditori a corectitudinii informației se conchide că ea poate fi folosită pentru a lua decizii corecte sau, cu alte cuvinte, se poate certifica adevărul contabil. Auditul în RM este obligatoriu, însă, doar pentru entitățile de interes public și entitățile mari.

În baza studiului, au fost identificate și cazuri în care auditul prezintă rapoarte pozitive privind datele din situațiile financiare anuale, în timp ce au loc abateri grave în activitatea economică și financiară a entităților. Astfel a procedat compania de audit Grant Thornton,

care a colaborat timp de cinci ani cu o parte din băncile comerciale din Moldova, inclusiv cu cele trei pe care guvernul a fost nevoit să le lichideze.

Considerăm că jurisprudența din Republica Moldova trebuie să prevadă sancțiuni împotriva contabililor care trec cu vederea falsificarea informațiilor prezentate și a auditorilor care prezintă rapoarte eronate.

În prezent actele normative ca, de exemplu, Legea contabilității (2007) și Legea privind activitatea de audit (2007) sunt armonizate cu standardele internaționale. Totuși, deoarece Republica Moldova are angajamente privind implementarea Acordului de Asociere RM – UE, prin decizia Guvernului nr. 713 din 12.10.2015 (Hotărârea Guvernului, 2015), în Planul Național de acțiuni pentru implementarea acestui acord este prevăzută elaborarea următoarelor documente, în trimestrul IV al anului 2016:

1. Legea contabilității, conform prevederilor Directivei 2013/34/UE privind situațiile financiare anuale, situațiile financiare consolidate și rapoartele conexe ale anumitor tipuri de întreprinderi;
2. Legea privind activitatea de audit, conform prevederilor Directivei 2006/43/UE privind auditul legal al conturilor anuale și al conturilor consolidate.

Noile legi vor avea ca scop introducerea unor standarde internaționale relevante la nivel național și a unei armonizări treptate a normelor din RM cu cele din UE în domeniul contabilității și auditului.

BIBLIOGRAFIE

1. Alexander, D., Britton, A. și Iorisen, E. (2005), *International Financial Reporting Standards: from theory to practice*, Moscova: Vershina.
2. Alexander, D. și Jermakowicz, E. (2006), A True and Fair View of the Principles/Rules Debate, *Abacus*, vol. 42, nr. 2, pp. 132-164, DOI: <http://dx.doi.org/10.1111/j.1467-6281.2006.00195.x>.
3. Alexander, D. și Eberhartinger, E. (2009), A True and Fair View in the European Union, *European Accounting Review*, vol. 18, nr. 3, pp. 571-594, DOI: <http://dx.doi.org/10.1080/09638180902784405>.
4. Alexander, D. și Ghedrovici, O. (2013), Evolution of Accounting in Moldova: Some Reflections About the

- Importance of Historical and Cultural Factors, în Albu, C.N. și Mustață R.V. (ed.) *Accounting in Central and Eastern Europe (Research in Accounting in Emerging Economies, Volume 13)* Emerald Group Publishing Limited, pp. 121-142, DOI: [http://dx.doi.org/10.1108/S1479-3563\(2013\)0000013010](http://dx.doi.org/10.1108/S1479-3563(2013)0000013010).
5. Armitage, J., Neider, M. și Shelaru, M. (2007), Accounting Reform in the Republic of Moldova, *International Business and Economics Research Journal*, vol. 2, nr. 4, pp. 92-95, DOI: <http://dx.doi.org/10.19030/iber.v2i4.3785>.
6. Bucur, V. și Ioniță, N. (2016), Prudența, provizioanele și adevărul în deprecierea activelor, în

- Paradigma contabilității și auditului: realități naționale, tendințe regionale și internaționale*, Chișinău: ASEM, pp. 29-32.
7. Colasse, B. (2009), Fundamentele contabilității (traducere din franceză de N. Tabără), Iași: TipoMoldova.
 8. Colasse, B. (1997), The French notion of the image fidele: the power of words, *European Accounting Review*, vol. 6, nr. 4, pp. 681-691, DOI: <http://dx.doi.org/10.1080/09638189700000009>.
 9. Covaliov, V. (2012), True and Fair Concept in Accounting: Definition and Application, *Vestnik of St. Petersburg University*, vol. 5, nr. 2, pp. 3-12.
 10. Hicks, J. (1946), *Value and Capital*, Oxford: Clarendon Press. ("Reprinted as Income" in Parker and Harcourt, 1969).
 11. Grant, R. (1991), The Resource-Based Theory of Competitive Advantage: Implications for Strategy Formation, *California Management Review*, vol. 33, no. 3, pp. 114-135, DOI: <http://dx.doi.org/10.2307/41166664>.
 12. Gray, S.J., Coenenberg, A.G. și Gordon, P.D. (1993), *International group accounting: Issues in European Harmonization*, London: Routledge.
 13. Ghedrovici, O., Mihaila, S., Erhan, L., Birca, A. (2014), Transition to IFRS in the Republic of Moldova: general and practical aspects, *Accounting and Management Information System*, vol. 13, no. 2, pp. 259-280.
 14. Livne, G. și McNichols, M. (2009), An Empirical Investigation of the True and Fair Override in the United Kingdom, *Journal of Business Finance & Accounting*, vol. 36, nr. 1-2, pp. 1-30, DOI: <http://dx.doi.org/10.1111/j.1468-5957.2008.02112.x>.
 15. Richard, J. (2000), *Accounting: Theory and Practice*, Moscova: Financy and statistica.
 16. Rumelt, R.P. (1984), Towards a Strategic Theory of the Firm, *Competence Strategic Management*, Lamb, R.B. (ed.) Englewood Cliffs, Nj: Prentice Hall, pp. 556-570.
 17. Țurcanu, V. și Golocalova, I. (2015), *Raportarea financiară conform standardelor internaționale*, Chișinău: ACAP.
 18. Vladu, A.B., Matîș, D. și Salas, O.A. (2012), True and Fair View and Creative Accounting Conceptual Delimitations Based on Papineau's Tree Methodology, *Annales Universitatis Apulensis Series Economica*, vol. 14, nr. 1, pp. 104-115.
 19. Walton, P. (1993), Introduction: The True and Fair View in British Accounting, *European Accounting Review*, vol. 2, nr. 1, pp. 49-58, DOI: <http://dx.doi.org/10.1080/09638189300000003>.
 20. Ministerul Finanțelor al Republicii Moldova, *Cadrul general conceptual pentru raportarea financiară*, [online], Disponibil la: <http://www.mf.gov.md/actnorm/contabil/standartraport/>, [Accesat pe 12 iunie 2016].
 21. Directive 2013/34/EU of the European Parliament and of Council of 26 June 2013 on the annual financial statements consolidated financial statements and related reports of certain types of undertakings, [online], Disponibil la: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32013L0034>, [Accesat pe 12 iunie 2016].
 22. Hotărârea Guvernului nr. 713 din 12.10.2015 privind modificarea și completarea în Hotărârea Guvernului nr. 808 din 07.10.2014 cu privire la aprobarea Planului național de acțiuni pentru implementarea Acordului de Asociere Republica Moldova – Uniunea Europeană în perioada 2014-2016, [online], Disponibil la: <http://www.lex.justice.md/md/361471/>, [Accesat pe 12 iunie 2016].
 23. Legea contabilității nr. 113-XVI din 27 Aprilie 2007, cu modificările și completările ulterioare, [online], Disponibil la: <http://www.mf.gov.md/actnorm/contabil/lawcontabil/>, [Accesat pe 12 iunie 2016].
 24. Legea privind activitatea de audit nr. 61-XVI din 16.03.2007, republicată, [online], Disponibil la: <http://www.mf.gov.md/actnorm/audit/1laws/>, [Accesat pe 12 iunie 2016].
 25. Ordinul Ministerului Finanțelor nr. 109 din 19.12.2008 privind accesarea și publicarea Standardelor Internaționale de Rapoarte Financiară, [online], Disponibil la: <http://www.mf.gov.md/actnorm/contabil/standartraport/>, [Accesat pe 12 iunie 2016].
 26. Standardele Internaționale de Raportare Financiară (SIRF), [online], Disponibil la: <http://www.mf.gov.md/actnorm/contabil/standartraport/>, [Accesat pe 12 iunie 2016].
 27. Standardele Naționale de Contabilitate, aprobate prin Ordinul Ministerului Finanțelor nr. 118 din 06.08.2013, [online], Disponibil la:

<http://www.mf.gov.md/actnorm/contabil/standartnew/>,
[Accesat pe 12 iunie 2016].

28. World Bank (2013), *Report on the Observance of Standards and Codes on Accounting and Auditing - Moldova*, [pdf], Disponibil la: [http://www-wds.worldbank.org/external/default/WDSContentSer](http://www-wds.worldbank.org/external/default/WDSContentServer/WDSP/IB/2013/09/27/000333037_20130927110)
[ver/WDSP/IB/2013/09/27/000333037_20130927110](http://www-wds.worldbank.org/external/default/WDSContentServer/WDSP/IB/2013/09/27/000333037_20130927110)

449/Rendered/PDF/ACS41110ROSC0E0x0379834
B00PUBLIC0.pdf, [Accesat pe 14 iunie 2016].

29. Ziarul „Logos Press”, anii 2011, 2013, 2015:
informații despre activitatea băncilor, [online],
Disponibil la: <http://www.logos.press.md/>, [Accesat
pe 12 iunie 2016].